

FERENCZY BÉNI: PETŐFI

155 éve halt meg Petőfi Sándor

Károly és Béni
Valér és Noémi
ó micsoda ritka csoportozat,
Mint a Bach család,
Vagy eleven Laokon csoport.
Köztük a Béni, a szobrász,
A szelídség szobra volt.

Weöres Sándor: Ferenczy Béni emlékére

A Ferenczy család – Ferenczy Károly a nagybányai művész-elep kiemelkedő, iskolateremtő festőegyéniségének és iker szü-
ött művész-utódainak: Noémi a gobelin modern szellemű meg-
újítója és a szobrász Béni – munkásságának legjavát a magyar
nemzeti képzőművészet kiemelkedő értékei között tartja szá-
non a hazai és a nemzetközi szakirodalom. A híres művészcsa-
ád állandó kiállítását a szentendrei gyűjtemény őrzi.¹

Ferenczy Béni 1890. június 18-án született Szentendrén.
rajtanulmányait Nagybányán Réti Istvánnál kezdte, majd a
tizenzei Scuola Libera következett, húszévesen aztán a Mün-
cheni Akadémián tanult. 1911-ben Bourdelle-nél, a következ-
őben Archi-penko szabadiskolájában dolgozott. A Párizsba
vándorló fiatalokkal együtt ő is úgy gondolta akkoriban, hogy a
művészet új cél, új forma felé halad. „Minden Cezanne-ből lát-
zott kiindulni, a jövő itt volt kijelölve” – írta később. Gondos és
ölcés szülői irányítás nyomán széleskörű művészettörténeti és
világirodalmi tájékozottságra tett szert. „Édesanyamtól örököltem
: soha sehol otthont nem találó vándorsorsot, a soknyelviséget, a
világirodalom és zene iránti érdeklődést és a nép egyszerű embereivel
való demokratikus együttérzést. Apámtól örököltem a testalkatot,
umort és kritikai érzéket. S nyilván azt is, hogy a művészet a leg-
agyobb számomra.”

1921-től Bécsben, később Berlinben élt. Korai művei a
klasszikus tradíciókhoz igazodnak, majd a kubisztikus formaér-
elmezésből merítettek. 1925-ben a Nemzeti Szalonban állított
ki. 1938-ban telepedett le végleg itthon. Legérettebb művei
1936-tól születtek. Többnyire bronzban dolgozott – stílusát a
görög plasztika szellemi hagyományainak modern felfogása ha-
ározta meg. 1946-tól a Képzőművészeti Főiskola tanára lett.
1956-ban megbénult – ezután kitarotán rajzolt, könyvillusztrá-
ciókat készített. 1959-ben a Nemzeti Szalonban, négy év múlva
Bécsi Künstlerhausban megrendezett gyűjteményes kiállítá-
ok összegezték munkásságát. 1967. június 2-án halt meg.²

Ferenczy Béni 1948-ban a márciusi forradalom centenáriu-
ni évében kapott megbízást, egy Petőfit ábrázoló köztéri szobor
megmintázására. Megszületett művében jó érzékkel, tehetség-
gel szakított a hazai emlékműszobrászat idealizáló, patetikus Pe-
őfi-képével. A lángelekű költőt belső feszültséggel terhesen,
Jenthon István szavaival „az elmúlás és az el nem múlható hal-
atatlanlás irtóztos konfliktusában” örökítette meg a művész.

A pátoszmentes mozdulat, a keményen kilépő balláb, a törzstől
kissé széttartott karok hitelesen közvetítik a költő bensőjében
dülő, kitörni készülő vihart. A szobor meghitt és közvetlen egy-
szerűsége akkor már nem felelt meg egy kialakuló hőskultusz-
nak.

A hivatalos szervek értetlenséggel és elutasítással fogadták.
Elgondolását sokáig nem értették meg, jóllehet a költő később
előkerült dagerrotípia képe igazolta, hogy az alkotó milyen jó
érezkkel, avatottan fogalmazta meg típusát. Az eredeti gipsz-
minta a Magyar Nemzeti Galériába került. Végül is a szobrot
elkészülte után tíz évvel Gyula városában állították fel. Újabb
évtized múlva aztán a Milanói Ambrosiana udvarán a világiro-
dalom nagyjai – Platon, Dante, Shakespeare, Goethe – között
foglalharta el méltó helyét.

Petőfi karddal az oldalán, kibontott mellel, a babérágra ta-
posva áll előttünk, a költői dicsőség helyett a világszabadság
ügyének tudatos vállalására elszántan. Jobbja öklöbe szorul,
szemét haragosan összevonja. Eltökélttsége egyértelmű, nyil-
vánvaló. A költő arca az élet nagy pillanatainak elszántságát
tükrözi. Átható tekintetét a szemlencse bemélyített megmintá-
zásával érte el a művész. A mélyen nyitott gallér, a ruha moz-
galmas redői egyaránt a drámai kifejezést szolgálják. A közvet-
len emberi megformálás az emlékműszobrászat új lehetőségeit
mutatta fel, amelyben a történeti hűség és a modern szobrászat
eredményeinek szuverén ötvözete valósul meg.³

³ Ferenczy Béni művei finoman, tömören, hangosság nélkül járnak,
a jó dinamók olajozottságával és tevékenységével. = Illyés Gyula:
Ferenczy Béni-ről 1967.

110. Ferenczy Béni
Petőfi, 1967

¹ Ferenczy Béni és Noémi e kiállítás újdonsága. A maga területén azt
hiszük, mindkettő nyereséget jelent művészetünk számára. = Lyka
Károly Ferenczyék kiállítása 1916

² Ha nagy író lennék, olyan megemlékezést írnék Ferenczy Béni-ről,
milyen őt megilleti. = Szent-Györgyi Albert levele Réz Pálhoz.